

ظرفیت‌های ایجاد شهرخلاق سینمایی در اسناد بالادستی و ارائه راهبرد برای آینده^۱

فرناز سربندی*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۴/۲۹ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۹/۱۴

چکیده

امروز شهرهای خلاق از اهمیت بسیاری برخوردار هستند. شهرهای خلاق در موضوعات گوناگونی در سراسر دنیا ایجاد می‌شوند که طیف صنایع خلاق را در برمی‌گیرند. از جمله صنایع مورد نظر در شهرهای خلاق دنیا سینما می‌باشد که به لحاظ فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی قابل توجه و درخور اهمیت است. بنابراین نظر به جایگاه سینمای ایران در منطقه و اهمیت ایجاد شهرهای خلاق در کشور، هدف این مقاله بررسی ظرفیت‌های ایجاد شهرخلاق سینمایی در اسناد بالادستی و سیاست‌گذارانه و در نهایت ارائه راهبرد برای آینده است. روش مورد استفاده در این مقاله، از نظر هدف کاربردی، از نظر داده، کیفی و به لحاظ نحوه اجرا توصیفی است. به این منظور از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. اسناد بالادستی شامل قانون اساسی، قانون برنامه ششم توسعه، سند چشم‌انداز بیست‌ساله، سیاست‌های کلی نظام و اصول سیاست فرهنگی کشور می‌باشد. علاوه بر این برای ارائه راهبرد، روش مصاحبه و اسنادی مدنظر بوده است. صاحب‌نظران با روش گلوله برفی انتخاب شده‌اند. به‌طور کلی در اسناد بالادستی ظرفیت مناسبی برای ایجاد شهرخلاق وجود دارد، اما تحقق شهرخلاق نیازمند سیاست‌گذاری کلان و برنامه‌ریزی شهری است. بنابراین، راهبردهایی بر مبنای مدل سیاست‌گذاری سیستمی برای دستیابی به این هدف ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: شهرخلاق، سیاست شهری، شهرخلاق سینمایی، سیاست‌گذاری فرهنگی

۱- این مقاله برگرفته از طرح پژوهشی «الزامات ایجاد شهرخلاق سینمایی» به سفارش سازمان سینمایی در سال ۹۹-۱۳۹۸ می‌باشد.

* دکترای مدیریت و برنامه‌ریزی فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات. تهران. ایران
fsarbandi81@gmail.com

طرح مسئله

خلاقیت در دهه‌های اخیر مورد توجه بسیاری از صاحب‌نظران بوده است، چنانکه به تبع آن، مفاهیم بسیاری ایجاد شده است که علاوه بر وابستگی به یکدیگر، هر کدام به تنهایی از اهمیت بسیاری برخوردارند. از جمله این مفاهیم، صنایع خلاق، اقتصاد خلاق و شهر خلاق است. «شهر خلاق»^۱ از طریق رویکرد برنامه‌ریزی و طراحی (چه ذاتی و طبیعی و چه منتج از سیاست) ایجاد می‌شود و دارای صنایع خلاق به‌عنوان اهرم اصلی اقتصاد، جامعه خلاق به‌عنوان اساس و مشخصه مکان اجتماعی و فرهنگی است (Durmaz & Platt, 2016). البته باید اشاره داشت که مفاهیم دیگری نیز همچون شهر هوشمند، شهر فرهنگی و ... در دهه‌های اخیر مطرح شده است که دارای تفاوت‌ها و شباهت‌هایی با یکدیگر هستند. اما آنچه مسلم است در شهر خلاق، صنایع خلاق و فرهنگی از جایگاه و اهمیت بسیاری برخوردار هستند. اهمیت این شهرها به حدی است که از سال ۲۰۰۴ یونسکو اقدام به ایجاد شبکه شهرهای خلاق کرده است که در آن شهرهای خلاق در جهت تحقق اهداف به یکدیگر یاری می‌کنند و تجارب خویش را در اختیار یکدیگر قرار می‌دهند. بنابراین اهمیت شهرهای خلاق به صنایع خلاق است که از نظر فرهنگی، اقتصادی، سیاسی و اجتماعی دارای جایگاه ویژه‌ای هستند.

از جمله صنایع خلاق که بسیار مورد توجه سیاست‌گذاران قرار گرفته است، سینما است. سینما رسانه‌ای دیداری شنیداری مبتنی بر فناوری است که به‌وسیله آن فعالیت اقتصادی صورت می‌گیرد و همچنین قابلیت استفاده هنری دارد. همچنین علاوه بر کارکردهای عام رسانه‌ای از جمله اطلاع‌رسانی، سرگرمی و آموزش، دارای کارکردهای دیگری است که برخی از آنها خاص سینماست (آزاد ارمکی و امیر، ۱۳۸۸: ۱۰۶).

سینما نه تنها از جنبه تأثیرگذاری فرهنگی و اجتماعی، که از ابعاد سیاسی و اقتصادی نیز دارای اهمیت است. کشورهای بسیاری به اهمیت سینما به‌عنوان قدرت نرم پی برده‌اند

و سیاست‌گذاری و سرمایه‌گذاری فراوانی برای رونق اقتصاد سینما به‌عنوان یک صنعت خلاق در دهه‌های اخیر در پیش گرفته‌اند. از جمله این کشورها می‌توان به کره جنوبی و چین در آسیا اشاره کرد. چنانکه بر اساس گزارش انجمن سینمای آمریکا در سال ۲۰۱۸، بدون در نظر گرفتن ایالات متحده، چین با ۷/۹ میلیارد دلار درآمد از سینما در صدر کشورهای دنیا قرار گرفته است و پس‌از این کشور ژاپن با ۲ میلیارد دلار و سپس بریتانیا، هند و کره جنوبی هر یک با ۱/۶ میلیارد دلار درآمد قرار گرفته‌اند (MPAA, 2018).

چنان‌که شهرهای خلاق سینمایی در این زمینه نقش بسزایی را ایفا می‌کنند چراکه جشنواره‌های سینمایی و رویدادهای مرتبط با فیلم و سینما در این شهرها برگزار می‌شود و بخش عمده‌ای از درآمد آنها به‌واسطه اقتصاد سینما و فیلم می‌باشد. در واقع سیاست‌گذاری فرهنگی در این کشورها بر پایه بهره‌برداری از ظرفیت سینما و صنایع خلاق و به تبع آن، شهرهای خلاق است. آنچه روشن است، داشتن رونق اقتصاد خلاق و اقتصاد سینمای شکوفا وابسته و منوط به سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی است و سیاست‌گذاری برای داشتن شهرخلاق سینمایی می‌تواند یکی از بخش‌های مهم سیاست‌گذاری فرهنگی هر کشوری محسوب شود. متأسفانه با وجود مطرح بودن سینمای ایران در کشورهای منطقه و جهان، هنوز این صنعت نتوانسته است جایگاه شایسته‌ای را در کشور داشته باشد. باین‌حال شهرخلاق سینمایی می‌تواند از جهات گوناگونی برای کشورمان سودمند باشد، چراکه هم سبب تقویت زیرساخت‌ها و امکانات فرهنگی و هنری شهری می‌گردد و هم به‌نوعی زمینه‌ساز گردشگری فرهنگی می‌شود. همه این‌ها در کل نیازمند سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی هم در سطح کلان و هم در سطح شهر است.

البته لازم به ذکر است که اهمیت شهرهای خلاق صرفاً از منظر اقتصادی نیست، بلکه از ابعاد گوناگون فرهنگی، اجتماعی و سیاسی نیز دارای اهمیت هستند. چنانکه یکی از رویکردهای دستیابی به توسعه فرهنگی را می‌توان تحقق شهرهای خلاق

دانست. علاوه بر این شهرهای خلاق سینمایی فرصت‌های بسیاری را پیش روی کشور قرار می‌دهند که از جمله آن می‌توان به رونق گردشگری فرهنگی، تعامل و دیپلماسی فرهنگی و ... اشاره کرد. چنان‌که مطرح شدن یک شهر از کشور به‌عنوان نماد و سمبل فرهنگی در تعاملات سیاسی و بین‌المللی و جذب گردشگر فرهنگی، بسیار می‌تواند حائز اهمیت باشد. شهری که افراد و هنرمندان خلاق در آن ساکن‌اند و رویدادهای فرهنگی و سینمایی در آن جریان دارد و یکی از محورهای اقتصاد شهر و البته کشور نیز محسوب می‌شود. از این‌رو شهرخلاق سینمایی می‌تواند بسیار مدنظر سیاست‌گذاران فرهنگی و شهری قرار گیرد.

بنا بر آنچه گفته شد، سینما را می‌توان پایه و رکنی مهم برای ایجاد شهرخلاق مطرح نمود که البته تحقق شهرخلاق سینمایی نیازمند الزامات و پیشران‌هایی است که در این مقاله سعی می‌شود به برخی از آنها با توجه به اسناد بالادستی اشاره شود. با توجه به اهمیت موضوع در شرایطی که اقتصاد بدون تکیه بر نفت باید و قطعاً مدنظر سیاست‌گذاران قرار گیرد، این موضوع مطرح می‌شود که برای داشتن شهرخلاق سینمایی و شکوفایی اقتصاد خلاق و اقتصاد سینما، سیاست‌گذاری‌های انجام شده تاکنون تا چه میزان می‌توانند پاسخگو باشند و آیا ظرفیتی برای ایجاد شهرهای خلاق در آنها دیده شده است؟ در واقع اسناد بالادستی، سندهای سیاست‌گذاری مکتوبی هستند که پایه برنامه‌ریزی برای آینده و حال محسوب می‌شوند. بنابراین برای داشتن برنامه‌ریزی برای ایجاد شهرخلاق، نیازمند تحلیل این اسناد هستیم تا بتوانیم برای برنامه‌ریزی‌های آینده زمینه‌سازی بهتری انجام دهیم. بنابراین در این مقاله سعی می‌شود به این پرسش اصلی پاسخ داده شود که ظرفیت‌های اسناد بالادستی برای ایجاد شهرخلاق سینمایی کدام‌اند و چه راهبردها و راهکارهایی می‌توان برای آینده در جهت داشتن شهرخلاق سینمایی ارائه داد.

پیشینه پژوهش

هم در ایران و هم خارج از کشور، پژوهش‌های قابل توجه بسیاری در حوزه شهرخلاق انجام شده است که در جدول زیر تلاش شده است، پژوهش‌های مرتبط با موضوع مقاله به صورت خلاصه ارائه گردد.

جدول ۱- پیشینه پژوهش

الف) پژوهش‌های داخلی:		
نویسندگان	عنوان	یافته‌ها و نتیجه
آزاد، ناظمی و علیرضا نژاد (۱۳۹۸)	تحلیل آینده‌پژوهانه سیاست‌گذاری شهرخلاق؛ مطالعه‌ای در شهر تهران	برای شکل‌گیری شهرخلاق بهترین سناریو، سناریوسازی «تهران خلاق» است و بدترین سناریو، سناریوی «تهران آشفته». در سناریوی تهران آشفته نه تنها مشارکت شهروندان و سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی اهمیت خود را از دست می‌دهند، با توسعه صنایع موجود، آلودگی‌های محیط‌زیستی و آسیب‌های اجتماعی در تهران تشدید می‌شود.
پیر بابایی، ربیعی فر و اسدی (۱۳۹۷)	پایش ساختار شهرها از منظر راهبرد شهرخلاق (مطالعه موردی: ۸ کلان‌شهر کشور)	از یک‌سو در ساختارهای اجتماعی- فرهنگی و اقتصادی- عملکردی خلاقیت شهری حتی بین کلان‌شهرهای کشور توزیع نامتوازن و ناعادلانه در منابع انسانی، اجتماعی و اقتصادی حاکم است و از سوی دیگر با وجود ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در شاخص‌های خلاقیت شهری این توانایی‌ها ناشناخته مانده است و به شایستگی به اجرا و عمل نرسیده است.
محمودی آذر و داوود پور (۱۳۹۷)	برندسازی شهری برای تحقق شهرخلاق، ارائه نظریه‌ای داده بنیاد (مورد مطالعه شهر ارومیه)	از جمله شرایط علی مهم برندسازی شهری، ملحق شدن به شبکه شهرهای خلاق است. با ملحق شدن به این شبکه زمینه بروز خلاقیت در میان تمام اقشار جامعه فراهم می‌شود و به نوعی جو یا فضای خلاقیت بر جامعه حاکم می‌شود.

<p>از لحاظ شاخص‌های شهرخلاق میزان برخورداری مناطق تهران همگون نیست. از یک طرف افزایش و بهبود معیارهای شهرخلاق تأثیرات خود را در حرکت محلات شهر به سوی تحقق شهرخلاق می‌گذارد و از سوی دیگر میزان این تأثیرگذاری بسیار متفاوت است.</p>	<p>ارائه الگوی مطلوب شهرخلاق در کلان‌شهر تهران</p>	<p>مافی، قدمی، مظاهری و فراهانی (۱۳۹۷)</p>
<p>سه راهبرد «طبقه خلاق»، «صنایع خلاق و دانش‌بنیان» و «گردشگری خلاق» جهت تحقق شهرخلاق در تهران شناسایی شده است. دستیابی به سه راهبرد یادشده در این پژوهش از طریق پنج مؤلفه سرمایه انسانی و طبقه خلاق، امکانات محیطی، تنوع و تسامح، فناوری، تحقیق و توسعه و جهانی‌شدن و زیرشاخص‌های مربوط به آنهاست که تأثیری مستقیم در تحقق راهبردها دارند و هر یک از آنها بر یکدیگر تأثیر و تأثر دارند</p>	<p>تبیین الگوی مطلوب شهرخلاق برای کلان‌شهر تهران</p>	<p>زنگنه شهرکی و فتوحی مهربانی (۱۳۹۷)</p>
<p>پنج مؤلفه اصلی با ۲۳ زیرگروه (شامل آثار هنری و صنایع دستی، جاذبه‌های گردشگری، بهسازی و موقعیت شهری اصفهان) از مهم‌ترین مؤلفه‌های مؤثر بر ایجاد و توسعه شهرخلاق صنایع دستی اصفهان به شمار می‌رود. برخی از مؤلفه‌ها و زیر مؤلفه‌ها در حال حاضر به‌طور بالفعل در محور یادشده مصداق عینی و خارجی دارند و برخی دیگر صرفاً به صورت بالقوه هستند و قابلیت بالفعل شدن را در شرایط مقتضی دارند.</p>	<p>تدوین مؤلفه‌های شهرخلاق صنایع دستی در محور فرهنگی تاریخی اصفهان به روش تحلیل محتوا</p>	<p>حیدری پور، مظفر و فیضی (۱۳۹۷)</p>
<p>۱۵ عامل به‌عنوان عوامل کلیدی که بیشترین تأثیرگذاری مستقیم و غیرمستقیم را داشتند، ارائه شده‌اند. از این میان شش عامل به طبقه خلاق و سه عامل به زیرساخت‌های خلاقیت مربوط‌اند که بیشترین تأثیر را بر قرار گرفتن ارومیه در مسیر تحقق شهرخلاق دارند.</p>	<p>تحلیل عوامل کلیدی مؤثر بر برنامه‌ریزی شهرخلاق (مطالعه موردی: ارومیه)</p>	<p>نظم فر، آفتاب، غفاری گیلانده و موسوی (۱۳۹۷)</p>

<p>وضعیت شهر رشت بر اساس شاخص‌های شهرخلاق کمتر از میانگین مورد انتظار است. همچنین بین شاخص‌های شهرخلاق و ابعاد توسعه پایدار رابطه آماری مثبت و معناداری وجود دارد.</p>	<p>تحلیل شاخص‌های شهرخلاق و ارتباط آن با توسعه پایدار شهری (نمونه موردی: شهر رشت)</p>	<p>حسینی، قلی پور و مظفری (۱۳۹۶)</p>
<p>بازآفرینی شهری با بهره‌گیری از صنایع خلاق فرهنگی منجر به احیای اقتصادی مناطق موردنظر شده و همگرایی اقتصادی و فرهنگ تأثیرات بسزایی بر بازآفرینی بناهای تاریخی داشته است.</p>	<p>تبیین سیاست‌های فرهنگی تأثیرگذار بر بازآفرینی شهری فرهنگ‌محور (با تأکید بر تجارب بازآفرینی شهری استانبول ترکیه)</p>	<p>کریم زاده، شهریاری و اردشیری (۱۳۹۶)</p>
<p>کلان‌شهر تهران در رتبه اول و کلان‌شهرهای کرج، قم، اصفهان، مشهد، شیراز، تبریز و اهواز به ترتیب در رتبه‌های بعدی از لحاظ برخورداری از شاخص‌های شهرخلاق قرار دارند. یافته‌ها همچنین نشان داد که از بین ابعاد چهارگانه شاخص شهرخلاق ایرانی، عامل طبقه خلاق و امکانات محلی مهم‌ترین عامل و شاخص‌های مهاجران خارجی وارد شده و متولدان غیر از ساکنان شهر و سپس شاخص‌های تحقیق و توسعه به‌عنوان مهم‌ترین شاخص‌ها، اهمیت فراوانی در تحقق مفهوم شهرخلاق در کلان‌شهرهای ایران دارند</p>	<p>تحلیلی بر برخورداری کلان‌شهرهای ایران از شاخص‌های شهرخلاق</p>	<p>کلانتری، رجایی و فتوحی مهربانی (۱۳۹۵)</p>
<p>تهران تنها در شاخص تعداد افراد در سن ۱۴-۲۵ سال جایگاه بهتری از سایر شهرها دارد، اما در اکثر شاخص‌ها، به‌ویژه در امکانات گردشگری برای گردشگران بین‌المللی، درصد افراد شاغل در فعالیت‌های تحقیق و توسعه و... وضعیت مناسبی ندارد. مهم‌ترین رویکردی که تهران برای تحقق شهرخلاق می‌تواند به کار گیرد، اول بهبود محیط شهری خلاق در راستای پرورش شهروندان خلاق، دوم، حفظ و جذب طبقه خلاق و شهروندان خلاق است.</p>	<p>تحلیل قابلیت‌ها و جایگاه شهر تهران از نظر تحقق مفهوم شهرخلاق در مقایسه با سایر شهرهای دنیا</p>	<p>زنگنه شهرکی، فتوحی مهربانی، پور اکرمی و سلیمان زاده (۱۳۹۵)</p>

<p>توجه به دو عامل اصلی فرهنگ و اقتصاد (رقابت) در بستر ویژگی‌های مکانی، ارتباط عمیقی بین نظریه شهرخلاق و بازآفرینی شهری پدید آورده است. در این مقاله سازوکار چنین ارتباطی در قالب یک مدل مفهومی ارائه شده است که می‌تواند راهبردهایی برای عملیاتی نمودن نظریه شهرخلاق به‌عنوان رویکرد مداخله در بافت‌های هدف برنامه‌های بهسازی و نوسازی شهری ارائه دهد.</p>	<p>رویکردی نوین به بازآفرینی شهرخلاق</p>	<p>شبانلی و ایزدی (۱۳۹۳)</p>
<p>(ب) پژوهش‌های خارجی</p>		
<p>تولید محصولات سینمایی ولینگتون یک فرایند چند سطحی و پیچیده است که با همکاری میان ذی‌نفعان سیاسی، کسب‌وکارهای خلاق و محلی ایجاد می‌شود. علاوه بر این بر چگونگی ارائه ولینگتون به‌عنوان یک شهر سینمایی و خلاق تأکید دارد که محلی برای طبقه خلاق جهانی است که با پارادایم نتولیبیرال و حضور ریشه‌دار ساکنان آن عرضه می‌شود.</p>	<p>شهرخلاق، سینمای گردشگری ولینگتون در دوره نتولیبیرال</p>	<p>بونلی، جوتل و لئوتا^۱ (۲۰۱۹)</p>
<p>شهرهای با پایه متنوع توسعه اقتصادی و پتانسیل بالای خلاق، بخش خلاق را به یکی از سرمایه‌های خود بدل ساخته‌اند. در نهایت نویسندگان اذعان می‌دارند که انتظارات بالا از تصور «شهرخلاق» علی‌رغم فقدان واقع‌گرایی در سیاست‌گذاری و طراحی استراتژی‌های برندسازی وجود دارد.</p>	<p>از صنایع خلاق تا برند مکان خلاق: برخی واکنش‌ها در برندسازی شهر در لهستان</p>	<p>دودلک مانکوسکا و گروکوسکی^۲ (۲۰۱۹)</p>
<p>هر تعریفی از صنایع خلاق و فرهنگی باید بر مبنای چهارعنصر اصلی باشد: تولیدکنندگان، قانون‌گذاران، شهرها و خوشه‌های خلاق و صناعی که خدمات حمایتی انجام می‌دهند.</p>	<p>تبیین صنعت خلاق و فرهنگی: شرحی بر زیست‌بوم فرهنگی و خلاق نیجریه</p>	<p>آلاکوه^۳ (۲۰۱۸)</p>

1. Diego Bonelli, Thierry Jutel & Alfio Leotta
2. Sylwia Dudek, Mańkowska & Mirosław Grochowski
3. Kizito Ogedi Alakwe

<p>توجه ویژه‌ای به توسعه مفهومی و واقعی در مناطق اروپای مرکزی و شرقی دارد. این مقاله با ارزیابی موقعیت این مناطق در زمینه پیشرفت‌های جهانی، رویکردهای نوینی را پیشنهاد می‌دهد.</p>	<p>ایده جامعه خلاق و توسعه صنایع خلاق</p>	<p>استراسیولیس^۱ (۲۰۱۷)</p>
<p>کیفیت کلی مکان که باعث جذب و حفظ شبکه‌های خلاق می‌شود به فرایندهای ایجاد مکان (ارگانیک و ناشی از سیاست‌گذاری) مرتبط است. این مطالعه به شدت تأیید دارد که پایداری شبکه خلاق ناشی از یکپارچگی و انسجام سیاست‌گذاری عمومی با تغییرات ارگانیک و اقدامات سیاست‌گذارانه است که اگر برخلاف منافع کسب‌وکار باشد تأثیر منفی بر بازار و شبکه‌ها خواهد داشت.</p>	<p>فرایند توسعه شهری و شبکه خلاق: صنعت فیلم در سوهو و بی‌اوغلو</p>	<p>دورماز و پلات (۲۰۱۶)</p>
<p>این مقاله به برخی از نمونه‌های شهرخلاق نیز اشاره کرده است و درباره گذار شهر آنتالیا به سوی شهرخلاق سینمایی در اوراسیا به بحث پرداخته است.</p>	<p>شهرهای خلاق و صنعت سینما: گذار آنتالیا به سوی یک مرکز سینمایی در اوراسیا</p>	<p>دورماز و همکاران (۲۰۰۸)</p>
<p>دو رویکرد کوئینزلند را در ایجاد گفتمان صنایع خلاق و منطق خوشه‌ای به‌عنوان شیوه‌ای برای درک اثر این حرکت در اقتصاد دانش‌بنیان جهانی موردبررسی قرار داده است.</p>	<p>سینمای ملی یا صنایع خلاق؟ سیاست فیلم در گذار</p>	<p>وارد^۲ (۲۰۰۴)</p>

همان‌طور که ملاحظه می‌شود در تحقیقات و پژوهش‌های داخلی به‌طور عمده به شهرهای خلاق پرداخته شده است و به‌طور خاص شهرخلاق سینمایی مورد تأکید و تمرکز قرار نگرفته است. در بخش مقالات و پژوهش‌های خارجی هم باوجود برخی منابع درباره شهرخلاق سینمایی، به‌طور خاص پژوهش مشابهی در این زمینه انجام

---

1. Stasiulis, N.
2. Susan Ward

نگرفته است. بنابراین در این مقاله سیاست‌گذاری‌های انجام‌شده برای ایجاد شهرخلاق سینمایی موردبررسی قرار می‌گیرد و در نهایت راهکارهایی ارائه می‌گردد.

مبانی نظری

صنایع خلاق را می‌توان به‌عنوان صنایعی تعریف کرد که کالاها و خدمات خلاق تولید می‌کنند و صنایع فرهنگی را به‌عنوان صنایعی که کالاها و خدمات فرهنگی تولید می‌کنند. بدین ترتیب صنایع فرهنگی زیرمجموعه‌ای از گروه گسترده‌تر صنایع خلاق‌اند (تراسبی، ۱۳۹۳: ۱۶۱). مفهوم صنایع خلاق به‌منظور سیاست‌گذاری عمومی هنوز بسیار جوان است و همه دولت‌ها هنوز نیاز به پرداختن به این بخش را احساس نکرده‌اند. علاوه بر آنکه فناوری‌های نوینی چون اینترنت، تجارت الکترونیک و ... که باعث تسهیم، تجارت و مصرف آسان‌تر کالاها و خدمات فرهنگی نسبت به گذشته شده‌اند، جهانی‌شدن تأثیر قابل‌توجهی بر صنایع خلاق داشته است (UNESCO¹, 2006). در علم اقتصاد، تولید در نظام اقتصادی به‌طور سنتی به سه دسته تقسیم شده است: تولید اولیه، تولید صنعتی و تولید خدماتی. این رویکرد بعد جدیدی را به این دسته‌بندی افزوده که آن صنایع خلاق است و طبقه خلاق عبارت‌اند از افرادی که در صنایع خلاق مشغول به کار و فعالیت هستند (اینارسون، ۱۳۹۷). از مفاهیم وابسته به صنایع خلاق، می‌توان به شهرخلاق اشاره کرد که در آن خلاقیت و به‌بیان‌دیگر، صنایع خلاق دارای نقش اساسی هستند.

هر شهر دارای ظرفیت‌های منطقه‌ای و مکانی است که در هر روندی حائز اهمیت است. ظرفیت شهرها می‌تواند به‌عنوان تسهیلگر توسعه اجتماعی فرهنگی محلی مورد استفاده قرار گیرد و مؤلفه‌های آن عناصر منطقه‌ای‌سازی ارزشمندی برای بنگاه‌ها و کسب‌وکارها یا ساکنان محسوب می‌شود. در حال حاضر ظرفیت منطقه‌ای با سایر

---

1. http://portal.unesco.org/culture/es/files/30297/11942616973cultural_stat_EN.pdf/cultural_stat_EN.pdf

گروه‌ها همچون ظرفیت خلاقیت و نوآوری یک شهر یا منطقه تأمین می‌شود که اهمیت روزافزونی یافته است (Vanva & Miskovicova, 2014). خلاقیت در موضوع شهر و به عبارتی شهرخلاق، متفاوت و پیچیده‌تر از خلاقیت در مورد افراد و سازمان‌هاست. به‌طور کلی می‌توان گفت که شهرخلاق به معنای مهیا ساختن پیش‌شرط‌هایی برای اندیشه، برنامه‌ریزی و عمل خلاقانه است (Landry, 2012). عبارت «شهرهای خلاق» اغلب همراه با حوزه فرهنگ است و انواع موقعیت‌های شهری عمدتاً مرتبط با تعدادی از محصولات فرهنگی را تشریح می‌کند (Moldoveanu & Ioan-Franco, 2016).

بر اساس نظر لاندری (۲۰۰۰) خلاقیت برای حل مشکلات شهری بسیار اهمیت دارد. هنگامی که از شهرهای خلاق سخن به میان می‌آید، شهر بیش از آنکه یک سازواره و ماشین محسوب شود، اندام‌واره‌ای زنده و پویاست؛ شهرهای خلاق بیشتر به معنای شهرهایی هستند که بر شکوفایی، رفاه و انسانیت و نیز تجربه زندگی در شهر تمرکز دارند و نه صرفاً شهرهایی واجد زیرساخت، ساختمان و ... (Jurene & Jureniene, 2017). صاحب‌نظران بسیاری که در مفهوم شهرهای خلاق مطالعه انجام داده‌اند،^۱ بر این ادعا هستند که شهرهای خلاق فرصتی برای خلق، دمیدن روح و سرزنده کردن فضاهای شهری برای شرکت موفقیت‌آمیز در رقابت جهانی هستند. به عبارتی، اصطلاح شهرخلاق تشریح‌کننده فضای شهری است که در آن فعالیت‌های فرهنگی مختلف جزء جدایی‌ناپذیر اقتصاد شهر و عملکرد اجتماعی است.

اساس چنین شهرهایی اغلب زیرساخت‌های قدرتمند اجتماعی و فرهنگی است؛ شهرها تمرکز فوق‌العاده‌ای بر کارکنان خلاق دارند و برای سرمایه‌گذاری مهارت‌های فرهنگی جاذبه بسیاری دارند. شهرها صنایع خلاق را به خود نسبت می‌دهند، چراکه نشان‌دهنده وجود خلاقیت، زیست‌فرهنگی غنی و سازگاری و تنوع است. شهرهای

---

1. Landry (1995; 2000; 2012), Hospers (2003), Levickaitė, Reimeris (2011), Černevičiūtė (2011), Makselis (2010), Wood, Landry (2007), Pratt (2008), Florida (2002), Costa et al. (2008), Smith, Warfield (2006).

خلاق فرهنگی از زمان‌های دور وجود داشته‌اند، اما شهرهای خلاق امروزی شهرهایی نوآورانه هستند که در آن خلاقیت فرهنگی و نوآوری فناورانه به‌طور برابر برای بازسازی و پیشرفت مناطق شهری مورداستفاده قرار می‌گیرد (Moldoveanu & Ioan, Franco, 2016). اتکینسون و ایستوپ شرایط اصلی تشکیل شهرهای خلاق را به‌طور خلاصه مبتنی بر لزوم کیفیت بالای زندگی (از جمله کیفیت مکانی)، جمعیت دارای تحصیلات عالی و تنوع قومی (طبقه خلاق) و ذخیره بالای سرمایه (اقتصادی، انسانی و فرهنگی) برای جذب و حفظ صنایع خلاق می‌دانند (Durmaz, Yigitcanlar & Velibeyoglu, 2008).

شهرخلاق یک پارادایم یا سرمشق برنامه‌ریزی یا دستورالعمل شهری برای شهرها محسوب می‌شود که ترغیب‌کننده مداخله فرهنگ و خلاقیت به‌عنوان راه‌حل‌هایی برای مشکلات شهری است. این مفهوم چکیده‌ای است از مباحث گوناگون که حامی مشارکت هنر و فرهنگ در محیط شهری است که منجر به ۱- درآمد اقتصادی، ۲- هویت‌سازی و تحرک فرهنگی و ۳- کیفیت و سکونت‌پذیری شهری می‌گردد (Richtofen, Tomarchio & Costa, 2019). نگاه راهبردی و استراتژیک مستلزم درک رقابتی از موضوعات توسعه و رشد اقتصادی و وابسته به درک و فهم از اقتصاد شهری و بر مبنای نیاز به ارتباط مزیتی با سایر شهرها، دولت‌ها و کشورهای جهان است. درواقع سیاست‌گذاری شهری در خصوص شهرهای خلاق باید در دو سطح دولت‌ها و شهرها صورت بگیرد (Atkinson & Easthope, 2009). رویکردهای مختلفی در سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای شهرخلاق وجود دارد که عبارت‌اند از:

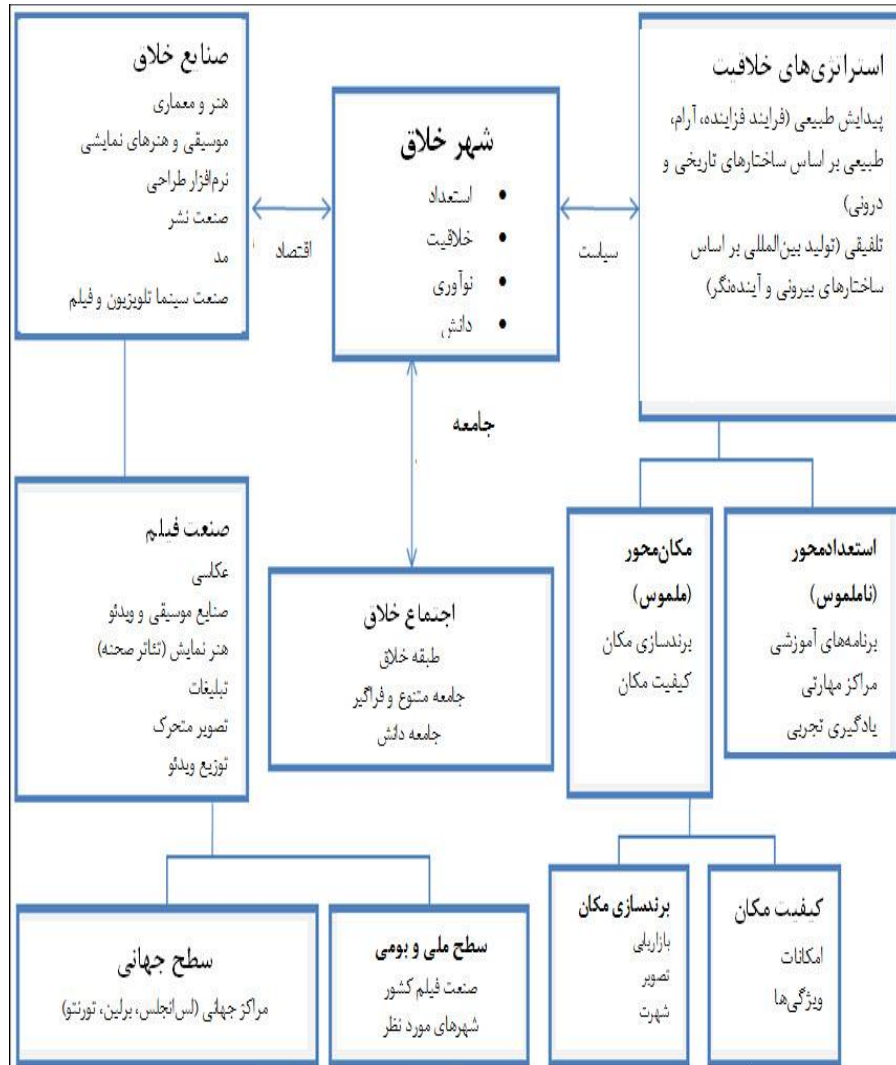
۱- دستور و برنامه سیاست‌گذارانه برای فرهنگ و هنر: بر برنامه‌ریزی فرهنگی شهری تمرکز دارند و به موزه‌ها، گالری‌ها، تئاترها، میراث فرهنگی، هنرمندان و صنایع فرهنگی و خلاق می‌پردازند.

۲- هدف توسعه فضای شهری: به‌طور خلاصه، شهرخلاق به‌مثابه هدف توسعه، به توسعه فضای شهری (برای مثال توسعه شرکت‌ها و دفاتر خلاق و ...) مرتبط است.

رویکرد توسعه فیزیکی بر توسعه فضای شهری تمرکز دارد و در اساس درباره توسعه فضاهای جدید یا تبدیل فضای موجود به فضاهای مناسب برای صنایع خلاق است.

۳- شکل نوینی از استراتژی‌سازی شهری: در این مفهوم ظرفیت متصور برای یک شهر باید به‌عنوان دارایی ارزشمند و ابزار مهم برنامه‌ریزی در نظر گرفته شود. این ایده برای توسعه محیطی است که در آن مردم (برنامه‌ریزان، سیاست‌گذاران، شهروندان، سازندگان و ...) فهم بیشتری نسبت به اندیشه، برنامه و عمل خلاق دارند. بنابراین شهرها برای ساکنان و شرکت‌ها جذابیت بیشتری دارند (Nientied & Toto, 2010).

اصولاً شهرخلاق پدیده‌ای است که می‌تواند از طریق طراحی صحیح استراتژی‌های خلاق (سیاست‌گذاری)، باوجود صنایع خلاق (اقتصاد) و اجتماع خلاق (جامعه) توسعه یابد. ارتباط منطقی میان این سه جزء شهرخلاق به‌طور خاص در مورد صنعت فیلم و سینما صادق است و در نمودار پیش رو نمایش داده شده است (Durmaz, Yigitcanlar & Velibeyoglu, 2008).

نمودار ۱- چارچوب تحلیل صنعت سینمای خلاقیت محور

در ادامه هر یک از دسته‌بندی‌های ذکرشده در نمودار تشریح و توضیح داده می‌شود.

اجتماع خلاق^۱

فرد خلاق، شخصی است که اندیشه‌ها و اعمالش سبب تغییر در یک عرصه و یا خلق آن گردد و گروهی از افراد خلاق، اجتماع یا طبقه خلاق، منبع و منشأ سرمایه خلاق محسوب می‌شوند که در رشد اقتصادی شهرها نقش محوری ایفا می‌نمایند (Florida, 2002). طبقه خلاق به‌عنوان سرمایه خلاق به شمار می‌آیند که پیشران نوآوری و ایده، صنعت فناوری پیشرفته (های‌تک) و رشد منطقه‌ای و اساساً برای توسعه ضروری هستند (Andrew & Spoehr, 2007). نظریه طبقه خلاق توسط بسیاری از صاحب‌نظران و مدیران شهری موردبحث و استقبال قرار گرفته است و در مکان‌یابی‌ها و ایجاد شهرهای خلاق مدنظر قرار می‌گیرد. دره‌رحال لاندردی (۲۰۰۶) رویکردهایی را که صرفاً طبقه خلاق را مدنظر قرار می‌دهند، موردانتقاد قرار داده است. علاوه بر اینکه شهرها علاوه بر جذب استعداد باید با مدیریت استعدادهای درونی و رشد آنها سبب توسعه اجتماع خلاق باشند.

استراتژی‌های خلاقیت

به‌طور ایده‌آل اقتصاد شهرهای خلاق مبتنی بر صنایع خلاق هستند و آثار خلاق توسط مردمان، برنامه‌ریزان، محققان، روشنفکران خلاق تولید می‌شود. صورت‌بندی یا ارتقای صنایع خلاق به‌عنوان منبع اصلی خلاقیت ضروری است. شهرهای خلاق رویکردها و ویژگی‌های فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی را تعدیل می‌کنند که شکل‌دهنده «کیفیت مکان» برای پرورش خلاقیت و حفظ و جذب افراد خلاق است. اتکینسون و

---

1. creative community

ایستوپ (۲۰۰۷) شرایط اصلی برای ایجاد شهرخلاق را چنین به‌طور خلاصه بیان کرده‌اند: ۱- کیفیت زندگی بالا (شامل کیفیت مکان)، ۲- جمعیت متنوع به لحاظ قومی و دارای تحصیلات عالی (طبقه خلاق) و ۳- اندوخته بالای سرمایه (اقتصادی، انسانی و فرهنگی) برای جذب و حفظ صنایع خلاق.

عامل مهم دیگر خلاقیت، منحصر به فرد بودن است که نقش مهمی در رقابتی شدن و متمایز شدن ایفا می‌کند. متمایز بودن تمام ویژگی‌های شهرها را پوشش می‌دهد چه ذاتی باشد و چه تحمیلی (Turok, 2004). تمایز ذاتی بر اساس ظرفیت شهر از لحاظ میراث، فضای شهری، ساختار اجتماعی فرهنگی و ... است. بنابراین تمایز را می‌توان با ایجاد ساختارهایی بر مبنای پیشینه تاریخی و طبیعی شهر ایجاد کرد. تمایز تحمیلی و ایجاد شونده به ساختارهایی مانند رسانه‌ها، طراحی نوآورانه و پروژه‌های بازاریابی شهری مرتبط است. بنابراین می‌توان گفت که تمایز را می‌توان با استراتژی‌های آینده‌نگرانه و فرصت‌محور ایجاد کرد (Turok, 2004).

دستیابی به تمایز و رقابتی بودن برای شهرها در حوزه دانش دارای اهمیت است و این می‌تواند از طریق توسعه و به‌کارگیری استراتژی‌های مکان‌محور (ملموس)^۱ و استعدادمحور (ناملموس)^۲ حاصل شود. این استراتژی‌ها ابزار سیاست‌گذاری شهری برای ایجاد شهرخلاق محسوب می‌شوند. استراتژی‌های مکان‌محور خلاقیت را به مکان پیوند می‌دهند و لازم است در سامانه شهری در نظر گرفته شوند. استراتژی‌های استعدادمحور پرورش خلاقیت را در فضای شهری مدنظر دارند که از طریق برنامه‌ها، مراکز مهارتی و یادگیری تجربی با به‌کارگیری مردم و تنوع جمعیت حاصل می‌شود (Turok, 2004). در کنار این دو استراتژی موضوع مهم دیگری که باید در نظر داشت به‌کارگیری موفق استراتژی‌هاست. برخی ابزارهای سودمند برای این منظور هنرها، نوآوری، اقتصاد دانش‌بنیان، برند مکان، استراتژی‌های مدیریت پیشرفت، حفظ تنوع

-
1. place-based (tangible)
  2. talent-based (intangible)

اجتماعی و تمرکز بر استراتژی‌ها برای حمایت از زندگی مدنی در کنار پیشرفت اقتصادی است (Atkinson & Easthop, 2009). در این راهبرد، برند مکان سبب جلب توجه برای ایجاد شهرهای خلاق می‌گردد.

- برندسازی مکان

شهرهای خلاق جاذبه‌ای برای مهاجران مستعد و تولید ثروت محسوب می‌شوند. لاندری (۲۰۰۰) و فلوریدا (۲۰۰۲) بر این ادعا هستند که شهرها باید با یکدیگر بر سر جذب و حفظ سرمایه و استعداد رقابت نمایند. چنانکه فلوریدا (۲۰۰۲) اذعان می‌دارد که «استعداد هر جا باشد، خلاقیت، نوآوری و رشد اقتصادی هم در پی دارد». این عبارت نشان‌دهنده اهمیت جذب، حفظ و ارتقای افراد مستعد و خلاق به‌عنوان حاملان رقابتی‌بودن شهرهای خلاق است (Yigitcandlar et al, 2007). در این ارتباط استراتژی‌های برندسازی شهری توجه را به سوی مزیت رقابتی‌بودن جلب می‌کنند که نیازمند حضور طبقه خلاق است. بر اساس نظر پرافیت (۲۰۰۶) برندسازی قوی می‌تواند ۱- دریافت از مکان را در نظر دیگران ارتقا دهد، ۲- چشم‌انداز مشترکی را برای آینده آن جامعه ایجاد کند، ۳- بازنمایی متناسبی را از مکان فراهم نماید، ۴- آگاهی جهانی، منطقه‌ای و محلی را از منطقه افزایش دهد و ۵- سبب از میان رفتن کلیشه‌های نامطلوب درباره مکانی خاص شود. برندسازی مکان تنها یک نشانه یا لوگو از یک شهر نیست، بلکه فرایندی از استراتژی‌های توسعه برای تحقق اهداف و چشم‌انداز بلندمدت است. برندها به‌عنوان مجموعه‌ای از عوامل ایجاد می‌شوند که مردم، سیاست‌ها، محصولات، فرهنگ، محیط تجاری و جاذبه‌های گردشگری را در برمی‌گیرند.

- کیفیت مکان

کیفیت مکان، محور دیگری از خلاقیت و عامل مهمی برای جذب طبقه خلاق است. کیفیت مکان می‌تواند با به‌کارگیری اصول طراحی شهری و استراتژی‌های مدیریت مکان تضمین شود. پرفکت و پاور (۱۹۹۷) سه حوزه اصلی را برای دستیابی و به‌کارگیری کیفیت مکان برشمرده‌اند که عبارت‌اند از: برنامه‌ریزی، توسعه و مردم و اظهار می‌دارند که اجرای برنامه‌ریزی و طراحی شهری عوامل قدرت انسانی و نیروهای اقتصادی را مشخص و بارز می‌نمایند. افزایش کیفیت مکان از نظر ایجاد فعالیت اقتصادی و ایجاد رفاه روانی، زیبایی‌شناختی و فرهنگ مردم دارای اهمیت است. علاوه بر این برای رقابتی‌بودن شهر نیز دارای اهمیت است (Durmaz, Yigitcanlar & Velibeyoglu, 2008).

- صنعت سینما/ فیلم

صنعت سینما و فیلم بخش مهمی از صنایع خلاق و پیشران رشد اقتصادی به شمار می‌آید (Bassett, Griffiths & Smith, 2002). زنجیره‌های صنعت سینما و سایر صنایع خلاق پیرامون آن (مانند عکاسی، موسیقی، تبلیغات و ...) برای طبقه خلاق دارای جذابیت هستند و ایجاد شهرهای خلاق سینمایی را پایه‌ریزی می‌کنند، علاوه بر آنکه منشأ فرصت‌های شغلی فراوانی هم هستند (Durmaz, Yigitcanlar & Velibeyoglu, 2008). پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهند که صنعت فیلم تأثیر مثبتی بر شهرت شهر دارد که در ایجاد تصور از یک شهر از طریق رویدادهای سینمایی و جشنواره‌ها مؤثر است (Beeton, 2005). ایجاد طبقه خلاق یکی از پایه‌های حرکت به سوی شهر خلاق است و در این ارتباط صنعت سینما در دسترس‌پذیری افراد مستعد بسیار تنوع ایجاد می‌نماید (Hayward, 2000).

- روش

روش مورد استفاده در این مقاله از نظر هدف، کاربردی، به لحاظ داده، کیفی (اسناد بالادستی و مصاحبه با صاحب نظران) و از نظر تحلیل، توصیفی است. برای تحلیل ظرفیت‌های اسناد بالادستی در حوزه شهرخلاق سینمایی از روش تحلیل محتوا استفاده شده است. جامعه آماری در این روش، اسناد بالادستی شامل قانون اساسی، قانون برنامه ششم توسعه، سند چشم‌انداز بیست‌ساله، سیاست‌های کلی نظام و اصول سیاست فرهنگی کشور می‌باشند که به صورت نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده‌اند. در تحلیل محتوا، مقوله‌بندی بر اساس شاخص‌های شهرخلاق اتحادیه اروپا (۲۰۱۹) عمل شده است. به این مفهوم که در سه مقوله کلی «توانمندی محیط»، «اقتصاد خلاق» و «تحرک و سرزندگی فرهنگی» تحلیل محتوا صورت گرفته است. این کشورها شامل ۱۶ کشور می‌شوند که یک کشور در آمریکای جنوبی، چهار کشور در آسیا و سایر آنها مربوط به کشورهای اروپایی هستند. روایی و پایایی هم با تحلیل محتوای مجدد، دو ماه پس از تحلیل محتوا و مقوله‌بندی اولیه صورت گرفته است. در ارائه راهبرد و راهکار نیز با روش اسنادی، سیاست‌های کشورهای دارای شهرخلاق سینمایی (عضو یونسکو) مورد بررسی قرار گرفتند و نیز با روش مصاحبه از نخبگان نظرخواهی شده است. صاحب نظران مورد مصاحبه (صاحب نظران حوزه شهرخلاق آشنا به سینما که از مسئولان فعلی و سابق وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بودند) با روش گلوله برفی انتخاب شدند که در نهایت با چهار نفر از آنها مصاحبه انجام گرفت و راهکارها با نظر و اصلاحات آنها مورد تأیید قرار گرفت. در نهایت راهکارهای مورد نظر در قالب مدل سیستمی (ورودی، فرایند و خروجی) ارائه شده‌اند.

یافته‌های تحقیق

نتیجه تحلیل محتوای اسناد بالادستی که شامل قانون اساسی، سند چشم‌انداز، سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز، اصول سیاست فرهنگی کشور و نیز برنامه ششم توسعه اجتماعی، فرهنگی اقتصادی و سیاسی است در ادامه، ابتدا به‌طور خلاصه در جدول و سپس به‌طور تفکیک شده آورده شده است.

جدول ۲- فراوانی مقوله‌های موردنظر در اسناد بالادستی (درصد)

عنوان	توانمندی محیط	اقتصاد خلاق	تحرك فرهنگی
برنامه ششم توسعه	۵۴	۱۵	۳۱
سند چشم‌انداز	۵۰	۵۰	-
قانون اساسی	۸۰	-	۲۰
اصول سیاست فرهنگی	۴۳	۱۱	۴۵
سیاست‌های کلی نظام	۳۴	۵۴	۱۲

با توجه به داده‌های جدول، در ادامه به تفکیک هر سند را مورد بررسی قرار می‌دهیم:

- در سند برنامه ششم توسعه از سه مقوله تحرك فرهنگی، توانمندی محیطی و اقتصادخلاق، بیش از همه بر توانمندی محیطی تأکید شده است. به این معنا که در ذیل این مقوله می‌توان به این زیرمقوله‌ها توجه داشت: ۱- بازننگری و تسهیل در فرایند اعطای مجوز به محصولات و آثار فرهنگی، ۲- بسترسازی برای حضور بین‌المللی در عرصه‌های فرهنگی و هنری، ۳- تأمین بودجه برای پژوهش و حفظ و نگهداری آثار فرهنگی، ۴- مستندسازی و حفاظت از میراث و آثار فرهنگی، ۵- بهسازی بافت‌های فرسوده و تاریخی، ۶- تسهیلات برای زیرساخت‌های گردشگری و ۷- توجه به گردشگری طبیعی و جنگل. در مقوله اقتصاد خلاق نیز که کمترین سهم را در این برنامه به خود اختصاص داده است، به امنیت شغلی هنرمندان و واگذاری برخی امور به بخش خصوصی و غیردولتی و اصناف اشاره شده است.

- در سند چشم‌انداز بیست‌ساله نیز توانمندی محیطی در صدر قرار دارد و پس از آن اقتصاد خلاق قرار گرفته است. موارد و زیر مقوله‌های توانمندی محیطی در این سند بالادستی به‌قرار زیر است: ۱- ارتقای دانش و فناوری، ۲- تکیه‌بر منابع و سرمایه انسانی و اجتماعی، ۳- ارتقای علمی و جنبش نرم‌افزاری، ۴- تأثیرگذاری در عرصه بین‌المللی و ۵- ارتباط سازنده و مؤثر با سایر کشورها. در مقوله اقتصاد خلاق نیز به ایجاد اشتغال کامل، افزایش درآمد سرانه، رشد مستمر اقتصادی و کسب جایگاه اول اقتصادی در منطقه تصریح شده است.

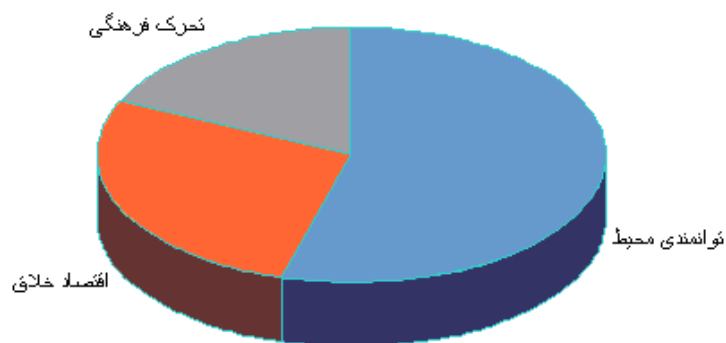
- در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به توانمندی محیطی بیش از همه پرداخته شده و اقتصاد خلاق مغفول باقی‌مانده است. در این سند بالادستی ذیل مقوله توانمندی محیطی به ارتقای دانش عمومی با تأکید بر رسانه و فناوری، تسهیل و تعمیم آموزش همگانی، تقویت ابتکار و پژوهش و تأمین آزادی اجتماعی تصریح شده و تحرک فرهنگی هم در زیر مقوله مشارکت مردمی در امور مدنظر قرار گرفته است.

- در اصول سیاست فرهنگی کشور مقوله تحرک و سرزندگی فرهنگی بیشتر از دو مقوله دیگر مدنظر قرار گرفته است و پس از آن مقوله توانمندی محیطی و در نهایت اقتصاد خلاق قرار دارد. زیر مقوله‌های تحرک محیطی در این سند سیاستی بسیار مهم عبارت‌اند از: مشارکت عامه مردم در امور، پاسخگویی به نیازهای فرهنگی جامعه، آزادی و تنوع فعالیت‌های فرهنگی مردمی، احیا و بازشناسی موارث و سنن تاریخی، فرهنگی، هنری و ادبی، شناخت ظرفیت‌ها و سرمایه‌های فرهنگی، تقویت تفکر، نقد و انتخاب، تقویت و احیای هنر اصیل و سازنده، گسترش زمینه مشارکت مردم در امور فرهنگی، هنری و اجتماعی، گسترش روحیه نقد و انتقادپذیری، تبلیغات فرهنگی، حمایت از مراکز و فعالیت‌های فرهنگی و هنری و افزایش امکانات فرهنگی متناسب با رشد جمعیت، تقویت صنایع مولد فرهنگی، بازسازی و تجهیز مراکز و امکانات فرهنگی، برگزاری جشنواره‌های فرهنگی و هنری و ایجاد و تقویت اصناف فرهنگی و هنری، تقویت و تجهیز مراکز اسناد و حفظ و نگهداری، ارتباط با سایر هنرمندان در

کشورهای مختلف و توسعه گردشگری. باید توجه داشت که در این سند بالادستی بیشترین تأکید و توجه به توسعه مراکز فرهنگی و هنری از جمله سالن‌های سینما، کتابخانه‌ها، موزه‌ها و... شده است.

- در سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز که ابلاغی از سوی مقام معظم رهبری است، برخلاف اسناد قبلی تأکید بیشتری بر مقوله اقتصاد خلاق شده است و پس از آن توانمندی محیطی و تحرک و سرزندگی فرهنگی مورد توجه قرار گرفته است. در مقوله اقتصاد خلاق به زیرمقوله‌هایی به این قرار تصریح شده است: ۱- تضمین حقوق مدنی و انسانی و نهادینه شدن حقوق معنوی افراد، ۲- افزایش سطح کیفیت زندگی مردم، تغییر نقش و اندازه دولت به سطح سیاست‌گذار، کارآفرین و کوچک، تحقق رشد اقتصادی و ایجاد اشتغال و کاهش نرخ بیکاری، روابط با سایر کشورها و تعامل اقتصادی جهانی، اقتصاد متکی بر سرمایه انسانی و فناوری نوین، صادرات غیرنفتی، ایجاد فضای مناسب اقتصادی و احترام به حقوق مالکیت مادی و معنوی، تکیه بر مزیت‌های نوین رقابتی، حمایت از توانمندی بخش خصوصی.

به‌طور کلی در تمامی اسناد مورد بررسی، به لحاظ آماری و درصد و فراوانی می‌توان مقوله‌های مورد نظر را در اسناد بالادستی مورد بررسی در قالب نمودار زیر نمایش داد:

نمودار ۲- درصد مقوله‌ها در اسناد بالادستی

همان‌طور که ملاحظه می‌شود، عمده تمرکز اسناد بالادستی موجود، به ترتیب بر توانمندی محیط، اقتصاد خلاق و سپس تحرک و سرزندگی فرهنگی بوده است. به عبارت دیگر می‌توان با توجه به شاخص‌های شهرخلاق سینمایی در ابعاد گوناگون، خلأ و کمبودهای فعلی را با سیاست‌گذاری در جهت تقویت زیرساخت‌ها و ایجاد شرایط مطلوب جبران نمود. بنابراین با توجه به تجربه کشورهای دیگر که دارای شهرهای خلاق سینمایی عضو یونسکو هستند، راهبردهایی را می‌توان برای برنامه‌ریزی پیش رو در جهت تحقق شهرخلاق سینمایی در کشور ارائه کرد. این راهبردها با توجه به نظر صاحب‌نظران این حوزه که همگی تجربه مسئولیت در بدنه فرهنگی و سینمای ایران را نیز داشته‌اند، تدوین و تکمیل شده است. روشن است که در راهبردها باید موضوع تحرک و سرزندگی فرهنگی و اقتصاد خلاق بیش از توانمندسازی محیط مدنظر قرار گیرد. اما لازم به ذکر است که در بخش توانمندسازی محیط نیز با وجود اسناد سیاست‌گذاری مکتوب موجود شرایط برای تحقق شهرخلاق سینمایی چندان مهیا و مساعد نیست. بنابراین در راهبردهای مورد اشاره سعی شده است تمامی مقوله‌ها مدنظر قرار گیرد و تکیه بیشتری به مقوله اقتصاد خلاق و تحرک فرهنگی باشد. این راهبردها در قالب مدل سیستمی در سه زیرشاخه ورودی^۱، فرایند^۲ و خروجی^۳ زیر ارائه شده‌اند:

-
1. input
  2. process
  3. output

جدول ۳- نمایش سیستمی راهبردهای ایجاد شهر خلاق سینمایی

خروجی	فرایند	ورودی
<p>- تولید قابل توجه محصولات سینمایی و خلاق</p> <p>- برگزاری و مشارکت در جشنواره‌های ملی و بین‌المللی (حرفه‌ای و آماتور)</p> <p>- درآمد و گردش مالی قابل توجه از صنایع خلاق و سینمایی</p> <p>- صادرات قابل توجه آثار خلاق و سینمایی</p> <p>- اشتغال‌زایی پایدار در بستر صنایع خلاق و سینمایی و مشاغل وابسته و غیرمستقیم</p> <p>- شکوفایی و رشد گردشگری خلاق (افزایش ورودی گردشگران خارجی)</p>	<p>- تسهیل توزیع آثار خلاق و فرهنگی و به‌ویژه آثار سینمایی (شیوه‌های نوین و مدرن)</p> <p>- حمایت از کارآفرینی در صنایع خلاق و سینمایی</p> <p>- حفظ و توسعه جاذبه‌های گردشگری</p> <p>- توسعه کسب‌وکارهای تجاری در شهر در بستر صنایع خلاق و سینما</p> <p>- حمایت مالی از هنرمندان و مؤسسات خلاق و هنری</p> <p>- عدم وابستگی کامل صنایع خلاق و سینما به دولت</p> <p>- تعامل با سایر کشورها در مسائل فرهنگی و صنایع خلاق</p> <p>- سیاست تبلیغاتی و رسانه‌ای برای جلب مخاطب</p> <p>- حمایت از فیلم‌سازان و سینماگران</p> <p>- توسعه سرانه فضاهای سینمایی و نمایش (فرهنگی) مطابق با رشد جمعیت</p> <p>- تولید و تقویت تجهیزات و فناوری‌های تولید آثار خلاق و سینمایی</p>	<p>- توسعه رشته‌های سینمایی و خلاق</p> <p>- توسعه آموزشگاه‌ها و مراکز آموزشی</p> <p>- ایجاد و توسعه مراکز پژوهشی در حوزه‌های صنایع خلاق و سینمایی</p> <p>- وجود زیرساخت‌های گردشگری (هتل‌ها و مراکز اقامتی استاندارد)</p> <p>- ارتباطات ریلی، جاده‌ای، هوایی با سایر شهرها و کشورها</p> <p>- آشنایی و نگهداری از اطلاعات، منابع، آثار و... در صنایع خلاق به‌ویژه سینما</p> <p>- حضور طبقه خلاق و متخصص و هنرمند (سینماگران و سایر هنرمندان و...)</p> <p>- حضور متمرکز مؤسسات و بنگاه‌های سینمایی و خلاق</p> <p>- تنوع فرهنگی و پذیرش افراد غیربومی و مهاجر</p> <p>- تنوع طبیعی و اقلیمی</p> <p>- فضای باز به سینماگران برای تولید</p> <p>- زمینه مشارکت مردم در سرمایه‌گذاری و تولید</p> <p>- زیرساخت‌های فناوری دیجیتال و اینترنت</p> <p>- سرانه قابل قبول فضاهای فرهنگی (موزه‌ها، کتابخانه‌ها و...)</p> <p>(دسترسی شهروندان به امکانات فرهنگی)</p>

ورودی:

- توسعه رشته‌های سینمایی و مرتبط با آن در سطح آموزش عالی، آموزش و پرورش (هنرستان‌ها) و مراکز آموزشگاهی و فنی و حرفه‌ای
- افزایش تعداد مراکز و آموزشگاه‌های سینمایی و خلاق برای دسترسی عادلانه مردم به آموزش
- آموزش سواد سینمایی و رسانه‌ای و دروس مربوط به سینما از دوره مدرسه
- ایجاد و توسعه مراکز تحقیقاتی و پژوهشی در زمینه اقتصاد خلاق، صنایع خلاق و به‌ویژه سینما و رشته‌های پیرامونی سینما
- آرشیو نظام‌مند تمامی اسناد (مکتوب و شفاهی)، آثار و ... مرتبط با سینما
- ایجاد تسهیلات و جاذبه‌هایی برای حفظ طبقه خلاق (کارگردانان، نویسندگان و...) در شهرخلاق سینمایی
- ایجاد تمرکز مؤسسات و بنگاه‌های سینمایی و یا ایجاد شعب برای آنها در شهرخلاق موردنظر
- ایجاد تسهیلات برای حضور و ماندگاری و حضور فرهنگ‌های گوناگون در شهرخلاق سینمایی
- حمایت و تشویق سرمایه‌گذاری مردمی و ارائه مشوق‌ها و تسهیلاتی برای جذب سرمایه‌های مردمی در زمینه تولید آثار خلاق و سینمایی
- اهتمام مسئولان و سیاست‌گذاران به تقویت و توسعه زیرساخت‌های فناوری‌های دیجیتال و نوین اینترنتی
- توسعه سرانه فضاهای فرهنگی متناسب با جمعیت شهر در آینده و برخورداری تمام مناطق شهر (مناطق حاشیه‌ای) از امکانات و فضاهای فرهنگی و سینمایی
- ایجاد و توسعه زیرساخت‌های اقامتی و هتل‌ها و مهمانسراها برای گردشگران مطابق استانداردهای جهانی

فرایند:

- تسهیل توزیع آثار خلاق سینمایی (تسهیل کسب مجوزها و توزیع مردمی) به نحوی که دسترسی به آثار مورد نظر مخاطب به راحتی میسر گردد.
- حمایت از کارآفرینان خلاق و ارائه مشوق‌ها و تسهیلات به کارآفرینان برای فعالیت در حوزه‌های خلاق و سینمایی
- حفظ و توسعه مراکز گردشگری و فرهنگی سینمایی و خلاق برای جذب گردشگران فرهنگی و سینمایی
- تشویق و ارائه تسهیلات برای کسب‌وکارهای حوزه صنایع خلاق، به‌ویژه کسب‌وکارهای حوزه سینما
- حمایت مالی از هنرمندان برای ساخت و تولید آثار سینمایی خلاق
- تسهیل و تشویق شرکت هنرمندان و آثار خلاق سینمایی در جشنواره‌های سینمایی بین‌المللی
- واگذاری بسیاری از امور به بخش صنفی و عدم وابستگی صرف و مطلق سینما به دولت
- تعامل با سایر هنرمندان از کشورهای گوناگون به‌ویژه کشورهای دارای اشتراکات فرهنگی
- تبلیغات صنایع خلاق و آثار سینمایی برای جذب مخاطب (تلویزیون، رسانه‌های نوین، فضای مجازی و ...)
- تقویت تجهیزات تولید آثار سینمایی، از جمله استودیوها، شهرک‌های سینمایی و ...
- ایجاد مراکز فناوری سینمایی و پارک‌های سینمایی دارای استودیوهای مجهز به فناوری‌های نوین و مطابق با پیشرفت‌های روز دنیا
- ایجاد پایگاه داده در خصوص لکیشن‌ها و استودیوهای داخلی و دسترسی آن برای تمام فیلم‌سازان دنیا

- ایجاد سازوکار در اختیار قرار دادن لکیشن‌ها و تجهیزات برای فیلم‌سازان خارجی و یا ایرانیان و هنرمندان مقیم سایر کشورها
- تقویت بخش بین‌الملل جشنواره‌های داخلی و تشویق سایر کشورها برای شرکت در جشنواره‌های معتبر بین‌المللی داخلی
- تولید آثار سینمایی با موضوعات متنوع و مطابق با نیاز مخاطب داخلی (برای جذب مخاطب) و بین‌المللی
- تشویق تولید آثار سینمایی با موضوع فرهنگ ایرانی - اسلامی و میراث فرهنگی خروجی:
- تولید آثار سینمایی قابل توجه و متنوع و پاسخگوی سلیقه و نیاز مخاطب
- اکران فیلم‌ها و آثار سینمایی روز دنیا به همراه اکران ویژه تولیدات داخلی
- برگزاری جشنواره‌های سینمایی داخلی (ملی و بین‌الملل) مطابق استانداردها و معیارهای قابل قبول
- برگزاری جشن‌ها و جشنواره‌های فرهنگی و سینمایی در تمامی نقاط شهر؛ مناطق محروم و بافت قدیمی
- صادرات آثار سینمایی به سایر کشورها، به‌ویژه کشورهای دارای اشتراکات فرهنگی و مذهبی
- تولید آثار و محصولات سینمایی و فرهنگی مشترک

نتیجه‌گیری

همان‌طور که در بخش‌های پیشین نیز بیان شد، امروز صنایع خلاق در کشورهای توسعه‌یافته بسیار دارای اهمیت هستند. این صنایع به‌ویژه به لحاظ اقتصادی و فرهنگی شایان توجه هستند. شهرهای خلاق نیز بر مبنای صنایع خلاق ایجاد می‌شوند. در واقع شهرهای خلاق در صورت ایجاد زیرساخت‌های لازم شهری و جغرافیایی و

توانمندی‌های محیطی برای شکوفایی و رونق صنایع خلاق، وجود و حضور طبقه خلاق و فعالان خلاق و فرهنگی در شهر و تحرک و سرزندگی فرهنگی در شهر امکان تحقق می‌یابند. بنابراین در یک شهرخلاق علاوه بر سیاست‌گذاری‌های شهری، باید زیرساخت‌ها و دسترسی فرهنگی نیز مهیا باشد. به بیان دیگر چنین سیاست‌گذاری‌هایی مستلزم همراهی و همکاری دستگاه‌های فرهنگی و سایر دستگاه‌های مرتبط و نیز مسئولان و سیاست‌گذاران شهری است.

در چنین شهری، جاذبه‌های کافی از جنبه‌های گوناگون برای ورود و ماندگاری طبقه خلاق و هنرمندان و صنعتگران خلاق وجود دارد. بنابراین یکی از ضرورت‌ها، مهیا ساختن شرایط لازم برای ترغیب طبقه خلاق برای ماندن و خلق هنر در شهر است. علاوه بر اینکه سایر شهروندان نیز باید شناخت و درک کافی از صنایع خلاق را داشته باشند و به نوعی تحرک و سرزندگی فرهنگی در شهر ایجاد گردد. بنابراین ایجاد چنین شهری نه تنها به لحاظ فرهنگی و اقتصادی، که از جنبه اجتماعی و سیاسی نیز دارای اهمیت است. در این شهر میزان تسامح و تحمل سایر فرهنگ‌ها وجود دارد و به نوعی می‌توان شاهد تنوع فرهنگی بسیار خوبی بود، افزون بر این حقیقت که شهرخلاق با سایر شهرهای خلاق دنیا در ارتباط است و نماد آن را باید در وجود زیرساخت‌های حمل‌ونقل و ارتباطاتی آن به درستی دریافت کرد.

هدف این مقاله بررسی ظرفیت‌های اسناد بالادستی برای تحقق شهرخلاق سینمایی در کشور و ارائه راهکارهایی بر این مبنا بود، بنابراین سعی شد با تحلیل محتوای اسناد بالادستی به ظرفیت‌های موجود سیاست‌گذاری برای ایجاد و تحقق شهرخلاق به‌ویژه شهرخلاق سینمایی در کشور پرداخته شود. با توجه به خلأهای موجود، و با در نظر گرفتن شرایط کنونی شهرها و سینمای کشور و نیز با نظر به سیاست‌های کشورهای دارای شهرهای خلاق سینمایی، بر مبنای مدل سیستمی در سه بخش ورودی، فرایند و خروجی راهکارها و راهبردهایی برای سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران کشور ارائه شده است.

در بخش نخست، تحلیل محتوای اسناد بالادستی نشان داد: به‌طورکلی در اسناد مکتوب سیاست‌گذاری در خصوص شهرخلاق سینمایی، از میان مقوله‌های مربوط به شاخص‌های شهرخلاق، بیش از هر چیز به «توانمندی‌های محیطی» توجه شده است و «اقتصاد خلاق» و «تحرک و سرزندگی فرهنگی» در مراتب بعدی دیده می‌شوند. اما در کل در تمام شاخص‌های شهرخلاق و مقوله‌های موردبررسی، به‌ویژه سیاست‌های کلی نظام و اصول سیاست فرهنگی کشور ظرفیت‌های لازم وجود دارد، هرچند خلأهایی هم دیده می‌شود که بیشتر در مقوله‌های شاخص‌های اقتصاد خلاق و تحرک و سرزندگی فرهنگی دیده می‌شوند که می‌توان با اصلاح و بازبینی در سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌ها، زمینه‌های تحقق شهرخلاق سینمایی را فراهم ساخت.

بنابراین در بخش دوم این مقاله سعی شده است، راهکارها و راهبردهایی با توجه به شرایط کنونی سینمای ایران در راستای تحقق شهرخلاق سینمایی ارائه گردد. لازم به ذکر است که برای تحقق شهرخلاق سینمایی می‌توان از تجربه سایر کشورها که دارای شهرهای خلاق سینمایی هستند بهره برد، علاوه بر اینکه باید به ظرفیت‌های ویژه سینمای ایران که می‌تواند آن را متمایز از سایر کشورها سازد، توجه داشت. با توجه به یافته‌ها، در این مقاله راهبردها و راهکارهایی برای آینده ارائه شد که به‌طور تفصیلی در بخش یافته‌ها به آن اشاره شد. باوجود نتایج تحلیل محتوا که مقوله توانمندسازی بیش از سایر مقوله‌ها در اسناد بالادستی دیده شده است، اما در بخش راهبردها تمام مقوله‌ها در نظر گرفته شده است، چراکه باید تمامی ابعاد و شاخص‌ها در نظر گرفته شود تا خلأهای موجود را بتوان از میان برداشت.

در بخش راهبردها اراده و خواست سیاست‌گذاران و مسئولان بر ایجاد زیرساخت‌های لازم، توسعه آموزش در حوزه سینما و رشته‌های مرتبط (کمی و کیفی)، توسعه پژوهشی در حوزه اقتصاد و صنایع خلاق (به‌ویژه سینما)، توسعه امکانات رفاهی و سیاست‌های تشویقی برای جذب و حفظ طبقه خلاق، توسعه سرانه فضاهای سینمایی متناسب با رشد جمعیت، توسعه مراکز گردشگری و فرهنگی و ... راهبردهایی

هستند که در واقع ورودی و زمینه‌ساز تحقق شهرهای خلاق هستند. راهبرهای بخش فرایند عبارت‌اند از: تسهیل توزیع آثار سینمایی، حمایت از کارآفرینان خلاق، تشویق کسب‌وکارهای حوزه سینما، تعامل با هنرمندان سایر کشورها به‌ویژه کشورهای دارای اشتراکات فرهنگی و... و در نهایت، راهبردهای پیشنهادی برای خروجی مدنظر عبارت‌اند از: تولید قابل توجه آثار سینمایی، اکران آثار سینمایی روز داخلی و خارجی، برگزاری جشن‌ها و جشنواره‌های هنری و فرهنگی به‌ویژه در مناطق محروم و بافت‌های حاشیه‌ای شهرها، صادرات آثار سینمایی و تولید مشترک آثار سینمایی.

در نهایت می‌توان گفت که تحقق شهرخلاق مستلزم بهره‌گیری از ظرفیت‌های قانونی و سیاستی موجود در جهت ایجاد شهرهای خلاق سینمایی در کشور می‌باشد. علاوه بر این اصلاح و بازبینی در سیاست‌گذاری‌ها، به‌ویژه سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی شهری برای پر کردن خلأهای موجود در جهت ایجاد و توسعه شهرهای خلاق، به‌ویژه شهرخلاق سینمایی در کشور و بهره‌برداری مناسب از این ظرفیت در جهت توسعه فرهنگی و اقتصادی است.

منابع

- آزاد ارمکی، تقی و امیر، آرمین. (۱۳۸۸)، «بررسی کارکردهای سینمای ایران (ارزیابی سینمای سال‌های ۱۳۷۴ تا ۱۳۸۵ بر اساس توزیع کارکردهای فیلم‌ها)»، *جامعه‌شناسی هنر و ادبیات*، سال اول، شماره دوم.
- آزاد، نفیسه؛ ناظمی، امیر و علیرضا نژاد، سهیلا. (۱۳۹۸). «تحلیل آینده‌پژوهانه سیاست‌گذاری شهرخلاق؛ مطالعه‌ای در شهر تهران»، *فصلنامه علمی مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، دوره ۹، شماره ۳۲: ۲۰۵-۱۸۰.
- اینارسون، آگوست. (۱۳۹۷)، *اقتصاد فرهنگ*، ترجمه: فرناز سربندی، تهران: نشر ترمه.
- پیر بابائی، محمدتقی؛ ربیعی فر، ولی‌الله و اسدی محل‌چالی، مسعود. (۱۳۹۷)، «پایش ساختار شهرها از منظر راهبرد شهرخلاق (مطالعه موردی: ۸ کلان‌شهر کشور)»، *نشریه علمی پژوهشی برنامه‌ریزی توسعه کالبدی*، دوره ۳، شماره ۷: ۱۱-۳۱.
- تراسبی، دیوید. (۱۳۹۳)، *اقتصاد سیاست فرهنگی*، ترجمه: سوسن علائی، تهران: سوره مهر.
- حیدری پور، اسفندیار؛ مظفر، فرهنگ و فیضی، محسن. (۱۳۹۷)، «تدوین مؤلفه‌های شهرخلاق صنایع‌دستی در محور فرهنگی تاریخی اصفهان به روش تحلیل محتوا»، *فصلنامه علمی پژوهشی نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، دوره ۱۰، شماره ۲: ۲۳-۳۹.
- زنگنه شهرکی، سعید و فتوحی مهربانی، باقر. (۱۳۹۷)، «تبیین الگوی مطلوب شهرخلاق برای کلان‌شهر تهران»، *فصلنامه شهر پایدار*، دوره ۱، شماره ۴: ۱۳۹-۱۲۷.
- زنگنه شهرکی، سعید؛ فتوحی مهربانی، باقر؛ پوراکرمی، محمد و سلیمان زاده، محمدرضا. (۱۳۹۵)، «تحلیل قابلیت‌ها و جایگاه شهر تهران از نظر تحقق مفهوم شهرخلاق در مقایسه با سایر شهرهای دنیا»، *مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری*، دوره ۳، شماره ۲: ۸۵-۶۹.
- شبانی، امیرحسین و ایزدی، محمد سعید. (۱۳۹۳)، «رویکردی نوین به بازآفرینی شهرخلاق»، *نقش جهان*، دوره ۴، شماره ۲: ۶۳-۵۴.
- کریم زاده، علی؛ شهریاری، کمال‌الدین و اردشیری، مهیار. (۱۳۹۶)، «تبیین سیاست‌های فرهنگی تأثیرگذار بر بازآفرینی شهری فرهنگ‌محور (با تأکید بر تجارب بازآفرینی شهری استانبول ترکیه)»، *هویت شهر*، دوره ۱۱، شماره ۲۹: ۱۰۶-۹۵.

– کلانتری، محسن؛ رجایی، سید عباس و فتوحی مهربانی، باقر. (۱۳۹۵)، «تحلیلی بر برخورداری کلان‌شهرهای ایران از شاخص‌های شهرخلاق»، *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، دوره ۴، شماره ۴: ۵۸۷-۶۱۲.

– مافی، رضا؛ قدمی، محسن؛ مظاهری، محمدمهدی و فراهانی، فاطمه. (۱۳۹۷)، «ارائه الگوی مطلوب شهرخلاق در کلان‌شهر تهران»، *مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، دوره ۱۱، شماره ۱: ۶۱-۳۳.

– محمودی آذر، شیرزاد و داود پور، زهره. (۱۳۹۷)، «برندسازی شهری برای تحقق شهرخلاق؛ ارائه نظریه‌ای داده بنیاد (مورد مطالعه: شهر ارومیه)»، *توسعه محلی (روستایی-شهری)*، دوره ۱۱، شماره ۱: ۱۱۵-۱۳۶.

– نظم فر، حسین؛ آفتاب، احمد؛ غفاری گیلانده، عطا و موسوی، میر نجف. (۱۳۹۷)، «تحلیل عوامل کلیدی مؤثر بر برنامه‌ریزی شهرخلاق»، *پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری*، دوره ۶، شماره ۱: ۱-۲۲.

- Alakwe, Kizito Ogedi. (2018). "Defining the Cultural and Creative Industry: An Exploration of the Nigerian Cultural and Creative Ecosystem". *Journal of Creative Industries and Cultural Studies (JOCIS)*. 3: 14-31.
- Andrew J, Spoehr J. (2007). "Thinking strategically-Acting creatively: Conceptualizing creativity in Adelaide. Proceedings of the State of Australian Cities", *National Conference; University of South Australia and Flinders University*, Adelaide, Australia; 822-30.
- Atkinson, Rowland & Easthope, Hazel. (2009). "The Consequences of the Creative Class: The Pursuit of Creativity Strategies in Australia's Cities". *international Journal of urban and regional research*, 33(1): 64-79, <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2009.00837.x>
- Bassett K, Griffiths R, Smith I. (2002). "Cultural industries, cultural clusters and the city: The example of natural history film-making in Bristol". *Geoforum*; 33: 165-77.
- Beeton S. (2005). *Film-induced tourism*. Clevedon, Buffalo: Channel View Publications.
- Bonelli, Diego, Jutel, Thiery. & Leotta, Alifio. (2019). "selling the creative city: Wellington tourism film in the neoliberal era". *studies in Australasian cinema*: 32-50. <https://doi.org/10.1080/17503175.2019.1693149>

- Dudek-Mańkowska, Sylwia & Grochowski, Mirosław. (2019). "From creative industries to the creative place brand: some reflections on city branding in Poland", *Place Branding and Public Diplomacy*, 15:274-287, <https://doi.org/10.1057/s41254-019-00141-7>
- Durmaz, Bahar & Platt, Stepan. (2016). "Urban development process and creative clustering: The film industry in Soho and Beyoğlu", *urban design international*, 21: 151-174.
- Durmaz, Bahar, Yigitcanlar, Tan & Velibeyoglu, Koray. (2008). "creative cities and film industry: Antalya's Transition to a Eurasian film centre", *the open urban studies journal*, 1:1-10.
- Florida, Richard. (2002). *cities and creative class*, Routledge, New York-London.
- Hayward S. (2000). *Cinema studies: The key concepts*. London: Routledge
- Jurene, S. & Jureniene, V. (2017). "Creative Cities and Clusters". *Transformations in Business & Economics*, 16, 2 (41): 214-234
- Landry, Charles. (2012). *The Origins & Futures Of The Creative City*, UK: Comedia
- Moldoveanu, Maria & Ioan-Franc, Valeriu. (2016). "creative cities- a model of sustainable city planning, Economic Dynamics and sustainable development-resources," factors, structures and policies, *peter lang Academic Research*, vol.2,: 31-36.
- MPAA (2018). *the economic contribution of motion picture & Television industry to the United States*, available at: https://www.mpa.org/wp-content/uploads/2018/01/MPAA-Industry-Economic-ContributionFactsheet_2016-FINAL.pdf
- Nientied, P. and Toto, R. (2010). "The Concept of the CreativeCity in the Balkan Region Context", *Forum A+P Periodik Shkencor për Arkitekturën dhe Planifikimin Urban*, Vol. 2, Tiranë, POLIS Press
- Richthofen, Aurel von., Ludovica Tomarchio & Costa, Alberto. (2019). "Identifying Communities within the Smart-Cultural City of Singapore: A Network Analysis Approach", *Smart cities* (2): 66-81, DOI: 10.3390/smartcities2010005
- Stasiulis, N. (2017). "The Idea of the Creative Society and the Development of Creative Industries", *Economics and Sociology*, 10(2): 217-226. DOI: 10.14254/2071-789X.2017/10-2/16

- Turok I. (2004). "The resurgence of former industrial cities: How important is distinctiveness? Themed session: The distinctive city". *Leverhulme international symposium*. The resurgent city; London School of Economics.
- UNESCO (2006). *Understanding Creative Industries; Cultural Statistics for Public-Policy making*: http://portal.unesco.org/culture/es/files/30297/11942616973cultural_stat_EN.pdf/cultural_stat_EN.pdf
- Vanova, Anna. & Miskovicova, Andrea. (2014). "what makes the city creative-comparison of creative cities and local socio-economic development's factors", *5th central European conference in regional science-CERS*
- Ward, Susan (2004). "national cinema or creative industries? film policy in transition", *Media International Australia*, 112 (1): <https://doi.org/10.1177/1329878X0411200110>
- Yigitcanlar T, Baum S, Horton S. (2007). "Attracting and retaining knowledge workers in knowledge cities". *J Knowl Manage*. 11(Pt 5): 6-17